

Bevindingen Verkenner Noardeast-Fryslân

Inleiding

De gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 hebben in Noardeast-Fryslân significante verschuivingen opgeleverd in vergelijking met de verkiezingen van 2022. Toen de eerste emoties weggeëbd waren, was al snel de vraag: hoe nu verder? Er waren getalsmatig verschillende mogelijkheden, maar het algemene gevoel was dat het een lastige puzzel kon worden. Om die puzzel te leggen werd Harry Oosterman gevraagd om op te treden als verkenner en te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn én om met een advies te komen over welke partijen met elkaar zouden moeten gaan praten om tot een nieuw college te komen. In deze bevindingen wordt verslag gedaan van het proces en een advies gegeven over de partijen die in de formatiefase met elkaar zouden moeten gaan praten om tot een coalitieakkoord te komen.

Zetelverdeling gemeenteraad 2022 en 2026

2022	2026
FNP - 8 zetels	5 zetels
SIN - 7 zetels	4 zetels
CDA - 4 zetels	6 zetels
CU - 4 zetels	2 zetels
GB - 1 zetel	2 zetels
VVD - 1 zetel	2 zetels
PvdA - 2 zetels	2 zetels
LNF - 2 zetels	4 zetels
BBB - 0 zetels	2 zetels

Opdracht aan de verkenner

In de vergadering van maandag 30 maart is de volgende opdracht aan de verkenner meegegeven.

Inventariseer in elk geval bij de fracties:

1. Welk type bestuursvorming/akkoord men wenselijk acht:
  - Wel/geen raadsbrede samenwerking (agenda, programma, akkoord), en/of
  - Een stabiele meerderheidscoalitie + welk type akkoord (agenda, programma, akkoord).
2. De onderwerpen/thema's die men van belang acht voor het op te stellen akkoord (incl. mogelijke inhoudelijke en/of persoonlijke blokkades).
3. Of de fractie bereid is om aan een coalitie deel te nemen en zo ja, met welke partijen wel/niet.

4. Op basis van de inventarisatie onder de punten 2 en 3 een overzicht van welke combinaties mogelijk zijn.
5. Hoe men de wijze van selectie van de wethouders vorm wil geven (voordracht door coalitiepartijen; raadsbrede selectie).

Daarbij dient de verkenner als voorwaarden te hanteren:

- recht doen aan de uitslag van de verkiezingen;
- een programma opleveren dat richting geeft aan de opgaven voor onze gemeente in deze bestuursperiode;
- een stabiel college, op basis van voldoende vertrouwen, voor de komende vier jaren.

Proces

De verkenner heeft zich in grote lijnen gehouden aan de bovenvermelde opdracht. De eerste vraag die elke fractievertegenwoordiging gesteld werd is: wat is een stabiel college? Daar was in verschillende bewoordingen ruime consensus over. De leden van het nieuwe college moeten vertrouwen in elkaar hebben, op elkaar aankunnen, open en eerlijk met elkaar omgaan en het vier jaar met elkaar kunnen uithouden. Wat van groot belang wordt gezien is dat er op cruciale onderwerpen overeenstemming is en dat men zich houdt aan de gemaakte afspraken

Onderwerpen en breekpunten

Cruciaal punt waar overeenstemming over moet komen in de nieuw te vormen coalitie is de AZC-kwestie. De essentiële vraag is: wil men de Spreidingswet en de wettelijke opgave uitvoeren of niet? En zo ja, wil men die opgave proactief oppakken en zelf de regie houden of voor voldongen feiten geplaatst worden? De meningen verschilden stevig. LNF wil op geen enkele wijze meewerken aan een AZC, terwijl de FNP meer statushouders wil opvangen (daar is ook geld voor gereserveerd) en geen asielzoekers. GB en VVD willen liever geen AZC, maar beseffen dat ze de wet moeten uitvoeren en willen daar ook proactief mee aan de slag. BBB is ook niet voor een AZC, wil de wet wel uitvoeren, maar niet proactief. CU, CDA, SIN en de PvdA willen de wet uitvoeren en daar zo snel mogelijk mee aan de slag gaan om de regie te behouden.

De combinatie van VANG-doelen, blauwe containers en een verenigingsfonds is ook als belangrijk punt benoemd. Daar ligt bij een enkele partij nog een flinke hobbel, maar er lijkt bij een meerderheid ruimte (gelet op VANG-doelen, rechtmatigheid en eerlijkheid) voor het toewerken naar een eenduidige wijze van inzameling, een geleidelijke afbouw van subsidies en de ontwikkeling van een verenigingsfonds. Dit zou in de formatie opgelost moeten worden.

Voor de aanpak van netcongestie en energietransitie lijkt er een breed draagvlak voor het plaatsen van windturbines bij Betterwird en Hallum. Een punt dat in de formatiefase opgepakt moet worden.

Partijen zijn bevlogen op een breed scala van onderwerpen, zorg, voorzieningen, wonen, onderwijs, kapitaalgoederen, MKB, leefbaarheid, de financiële situatie, maar alle partijen denken hier met elkaar goed uit te kunnen komen.

Coalitiedeelname

Partijen sluiten elkaar in principe niet uit en denken – gezien de ervaring in de raad van de afgelopen jaren – dat er op veel punten overeenstemming bereikt kan worden. Echter, in de gesprekken werd wel snel duidelijk dat er één breekpunt is bij de coalitievorming: de AZC-kwestie en in iets mindere mate de blauwe container. De voorstanders van het uitvoeren van de Spreidingswet willen niet in een coalitie met tegenstanders van het uitvoeren van de wet. Dat geldt andersom ook. Dat is een complicerende factor, omdat bijvoorbeeld het CDA niet met LNF in een coalitie wil in verband met hun standpunt over een AZC en de andere grote partij, de FNP, dat wel wil.

Wethouders

Er is een duidelijke voorkeur om wethouders vanuit de eigen partij voor te dragen. Daarnaast is er consensus om elke coalitiepartij een wethouder te laten leveren. Dus, bij vier partijen vier wethouders en bij vijf partijen vijf wethouders. Vier wethouders wordt gezien het takenpakket als het minimum beschouwd. Werken met deeltijdwethouders wordt niet wenselijk geacht.

Type bestuursvorming

De meeste partijen willen een coalitieakkoord op hoofdlijnen, waarin de cruciale punten goed uitgewerkt zijn en geen losse eindjes bevatten. Bij de overige onderwerpen moet er ook ruimte zijn voor de oppositie om zaken in te brengen. Het opstellen van een raadsagenda is geen struikelblok, maar wekt weinig enthousiasme op.

Conclusies

Behalve op het punt van de uitvoering van de Spreidingswet, sluit geen van de partijen andere partijen uit. Er is breed genoemd dat op veel onderwerpen en inhoudelijk én persoonlijk goed met elkaar samengewerkt kan worden. Wel kan het in bepaalde combinaties goed zijn om voor aanvang van de nieuwe regeerperiode nog eens een keer met elkaar te gaan zitten en eventueel oud zeer uit te praten. Er zijn op persoonlijk vlak geen blokkades. De meeste partijen hebben wel voorkeuren, niet enkel gebaseerd op vergelijkbare standpunten, maar ook op samenwerking en vertrouwen in elkaar. Gevoelsmatig kan de ene partij beter liggen dan de andere partij.

Wel is, zoals eerder geconstateerd, een essentieel punt de opstelling van de partijen als het gaat om het uitvoeren van de Spreidingswet en het proactief handelen als het gaat om het realiseren van een AZC.

Gelet op:

- de overeenstemming over het cruciale onderwerp AZC (Spreidingswet uitvoeren – niet meer, niet minder – daar proactief uitvoering aan geven om zelf de regie te houden);
- overeenstemming over de richting als het gaat om de VANG-doelstellingen en vooral de oud-papier kwestie;
- een stabiel college (eensgezindheid op cruciale onderwerpen, vertrouwen, continuïteit, een grotere meerderheid dan de verhouding 15-14, goede mix van winnaars en verliezers en linksrechts en een mix van ervaring en nieuw talent);
- het vertrouwen dat deze partijen in elkaar hebben uitgesproken;

Lijkt een combinatie van CDA, S!N, GB, CU en VVD het meest voor de hand liggend en kansrijk om in de formatie tot overeenstemming te komen.

CDA 6 - midden, winnaar (+2)
S!N 4 - links van het midden, verliezer (-2)
GB 2 - rechts van het midden, winnaar (+1)
CU 2 - links van het midden, verliezer (-2)
VVD 2 - rechts van het midden, winnaar (+1)

Mijn advies is om het onderwerp AZC in de beginfase van de formatie te bespreken en er 'harde' afspraken over te maken, voordat de andere onderwerpen aan bod komen.

Dankwoord

Ik wil Sytze Dijkstra en Andree Hofer bedanken voor hun steun in dit proces. Het advies is geheel voor de verantwoordelijkheid van de verkenner, maar we hebben het proces gezamenlijk gedaan. Ik had het niet gekund zonder hun kennis en inzet.

Tenslotte wil ik alle partijen dankzeggen voor hun constructieve houding en de plezierige gesprekken. Het is mijn overtuiging dat de gemeenteraad, ondanks de verschillende opvattingen die er zijn, een goede raad zal worden die realistisch en in het belang van de inwoners van de gemeente zijn werk zal doen.

Harry Oosterman